

Duyuru Tarihi : 09.01.2008
Duyuru No : DUYURU/2008-010
Yayınlandığı Yer : MESS SİCİL İŞ HUKUK DERGİSİ / ARALIK 2007 / SAYI : 8, SAYFA : 196-199

Erdoğan SAĞLAM
Yeminli Mali Müşavir

ASGARI GEÇİM İNDİRİMİ UYGULAMA ESASLARI

Bilindiği gibi Gelir Vergisi Kanununda 5615 sayılı Kanunla yapılan değişiklik ile, 1.1.2007 tarihinden geçerli olmak üzere ücretlilerde “vergi iadesi” kaldırılmış, yerine 1.1.2008 tarihinden geçerli olmak üzere “asgari geçim indirimi” uygulaması getirilmiştir.

Maliye Bakanlığı 265 seri no.lu Gelir Vergisi Genel Tebliği ile uygulama esaslarını belirlemiştir.

Bu yazıda uygulama esasları kısaca açıklanacaktır.

1. Asgari Geçim İndirimden Kimler Yararlanacak?

Asgari geçim indiriminden gerçek usulde vergilendirilen ücretliler yararlanacaktır. Aşağıda sayılan ücret geliri elde edenler ise asgari geçim indirimi uygulamasından yararlanamayacaklardır:

- Ücretleri diğer ücret kapsamında vergilendirilen hizmet erbabı,
- Dar mükellefiyet kapsamında ücret geliri elde edenler,
- Başka bir kanun hükmü (3218, 4490, 4691 sayılı kanunlar v.b.) uyarınca ücretlerinden gelir vergisi tevkifatı yapılmayanlar,
- Ücret geliri elde etmeyen diğer gerçek kişiler.

2. Asgari Geçim İndiriminin Hesap Şekli:

Asgari geçim indirimi, ücretin elde edildiği takvim yılı başında belirlenen 16 yaşından büyük işçiler için uygulanan asgari ücretin yıllık brüt tutarına;

- Mükellefin kendisi için % 50'si
- Çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eşi için % 10'u
- Çocukların her biri için ayrı ayrı olmak üzere ilk iki çocuk için % 7,5'i
- Diğer çocuklar için % 5'i

olmak üzere ücretlinin şahsi ve medeni durumu dikkate alınarak hesaplanan indirim oranlarının uygulanması sonucu hesaplanan tutarın, Gelir Vergisi Kanununun 103 üncü maddesinde yer alan Gelir Vergisi tarifesinin birinci gelir dilimine uygulanan oranla (halen % 15) çarpılması sonucu bulunan indirim tutarının 1/12'sinin aylık gelir vergisinden mahsup edilmesi suretiyle bulunacaktır.

Buna göre aylık indirim tutarını şu formülle ifade edebiliriz:

Asgari geçim indiriminin aylık tutarı = (Yıl başında geçerli olan asgari ücretin aylık brüt tutarı x asgari geçim indirimi oranı) x %15

Görüldüğü gibi, geçim indirimin hesabında kişinin ücret tutarının, dolayısıyla gelir vergisi stopaj matrahının hiçbir etkisi bulunmamakta, ücret seviyesi ne olursa olsun indirim, ücretlinin eş ve çocuk durumuna göre belirlenmektedir.

Asgari geçim indiriminin yıllık tutarı, her ücretli için asgarî ücret üzerinden hesaplanan yıllık vergi tutarını aşamayacak ve yılı içerisinde asgarî ücret tutarında meydana gelen değişiklikler, asgarî geçim indirimi uygulamasında dikkate alınmayacaktır.

Ücretlinin faydalanacağı azami indirim tutarı, elde ettiği ücret geliri üzerinden hesaplanan gelir vergisi ile sınırlı olduğundan, mahsup edilecek kısmın fazla olması halinde ücretliye herhangi bir iade yapılmayacaktır.

Birden fazla yerden ücret alanlarda uygulama, en yüksek ücretin elde edildiği işverenlerce yapılacaktır. Ücret gelirlerini yıllık beyanname ile beyan edenler de indirimden yararlanacaktır.

3. Ücretlinin Eş ev Çocuk Durumu Nasıl Belirlenecek?

İndirimin uygulamasında “*çocuk*” tabiri, mükellefle birlikte oturan veya mükellef tarafından bakılan (nafaka verilenler, evlat edinilenler ile ana veya babasını kaybetmiş torunlardan mükellefle birlikte oturanlar dâhil) 18 yaşını veya tahsilde olup 25 yaşını doldurmamış çocukları, “*eş*” tabiri ise, aralarında yasal evlilik bağı bulunan kişileri ifade etmektedir.

Ücretliler, medeni durumları ve çocuk sayıları ile eşinin iş ve gelir durumu hakkında Tebliğ ekinde yer alan “Aile Durumu Bildirimi” (EK:1) ile işverenlerine bildirimde bulunacaklardır. Durumlarında herhangi bir değişiklik olması halinde (evlenme, boşanma, ölüm, doğum vb.), bu değişiklikleri işverene bir ay içerisinde bildireceklerdir. Asgarî geçim indirimi oranını etkileyen değişiklikler, söz konusu değişikliğin işverene bildirildiği tarih itibarıyla uygulanacak olup, eşlerin her ikisinin de ücretli olması halinde çocuklar yalnızca sosyal güvenlik yönünden tabi oldukları eşin bildirimine dahil edilecektir.

Prensip olarak bildirimin ilk işe girişte verilmesi gerekir. Ancak bir defaya mahsus olmak üzere halihazırda çalışmakta olan tüm ücretlilerin de bu bildirimde bulunmaları gerekmektedir.

Bu uygulamada eşin çalışmadığı ve herhangi bir gelirin olmadığına ilişkin olarak (aksi tespit edilmediği sürece) ücretlinin beyanı yeterli olacaktır.

Sadece ücret geliri elde eden eş, “çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eş” kapsamında değerlendirilmeyecektir. Yani ücret karşılığında çalışan eş için indirimden yararlanılamayacaktır. Sadece emekli maaşı alanlar ise çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eş olarak kabul edilecektir.

18 yaşını doldurmuş çocuklardan öğrenimi sona erenler, öğrenimin sona erdiği ayı takip eden aydan itibaren anne veya babasının asgarî geçim indirimi hesabında dikkate alınmayacaklardır.

Yıl içinde işyeri veya işvereni değişen ücretliler, yeni işyerlerinde veya işverenleri nezdinde çalışmaya başladıkları aydan itibaren asgarî geçim indiriminden yararlanmaya devam edeceklerdir.

4. İşverenlerce Yapılacak İşlemler:

4.1. Asgarî Geçim İndirimine İlişkin Bordro:

İşverenler, kendilerinde mevcut medeni durum ve çocuk sayısı ile ilgili bilgiler doğrultusunda, her yıl Ocak ayı itibarıyla örneği Tebliğe ekli “Asgari Geçim İndirimine Ait Bordro” yu (EK:2) dolduracaklardır.

- Her bir ücretlinin yararlanacağı asgarî geçim indirimi ayrı ayrı hesaplanarak bordroda ilgili aya ait sütunda gösterilecektir.
- Yıl içerisinde meydana gelen değişiklikler için ayrı bir bordro düzenlenebileceği gibi değişiklikler istenirse aynı bordro üzerinde de gösterilebilecektir.
- Bordro işveren nezdinde muhafaza edilecek, istendiği takdirde yetkililere ibraz edilecektir.

4.2. Asgari Geçim İndiriminin Muhtasar Beyannameden Mahsubu ve Ücretlilere Ödenmesi:

Hesaplanan yıllık asgari geçim indirimi tutarının her aya isabet eden kısmı, işverenlerce, ücret üzerinden hesaplanan gelir vergisinden mahsup edilecektir.

Ücretliye yansıtılacak tutar ücret ödemesinin yapıldığı dönemde ücret bordrosunda açılan "Asgari Geçim İndirimi" satırında gösterilecek ve işveren tarafından ilgili aya ilişkin verilecek muhtasar beyannamede kesilen vergiler toplamından mahsup edilerek kalan kesinti tutarı ödenecektir.

Mahsup edilecek asgari geçim indirimi, yukarıda açıkladığımız üzere, ücretlinin o aydaki ücretinden kesilen gelir vergisinden fazla olamayacaktır. Aşması halinde, aşan kısmın iadesi mümkün değildir.

Muhtasar beyanname üzerinde asgari geçim indirimi tutarının mahsup edilebilmesi için, söz konusu tutarın mutlak suretle ücretlilere ödenmiş olması gerekmektedir. Ücretlilere ödenmeyen tutarların mahsup edilmesi halinde bu tutar işverenlerce muhtasar beyanname üzerinden eksik beyan edilmiş ve ödenmemiş gelir vergisi olarak kabul edilecektir. Bu konuda kanunda herhangi bir hüküm bulunmadığı için Bakanlığın yaptığı düzenlemenin geçerliliği tartışılmaktadır.

Üç aylık dönemler halinde muhtasar beyanname veren işverenler de her yılın Ocak ayından itibaren asgari geçim indirimi tutarını her ay ücret ödemesi sırasında ücretliye peşin olarak ödeyeceklerdir. Örneğin, Ocak-Şubat-Mart dönemine ilişkin asgari geçim indirimi tutarı, Nisan ayında verilecek muhtasar beyannamede mahsup konusu yapılacaktır.

5. "Net Ücret" Uygulanan İşyerlerinde İndirim Uygulaması:

Bilindiği gibi ülkemizde yaygın olarak "net ücret" uygulanmaktadır. Eski iade sisteminde, net ücret uygulanan işyerlerinde de ibraz edilen fişler üzerinden hesaplanan indirim tutarları ücretlilere ödenmekteydi. Geçim indiriminde de aynı uygulamanın devam edip etmeyeceği uzun süre kamuoyunda tartışılmıştır. Maliye yetkilileri önce konunun özel hukuk alanına girdiğini, bu nedenle Maliyenin herhangi bir açıklama yapmasına gerek bulunmadığını savunduktan sonra, 265 seri no.lu Tebliğde, net ücret üzerinden anlaşmak suretiyle çalışanların da asgari geçim indiriminden yararlanacağı, hesaplanan vergiden mahsup edilen asgari geçim indirimi tutarlarının net ücretleri ile birlikte ücretliye ödenmesi gerektiği açıklanmıştır. Bunun gerekçesini, indirimin kişisel bir indirim olması oluşturmaktadır.

Net ücret anlaşması yapılan hallerde, asgari geçim indiriminden kaynaklanan stopaj azalışının sadece işvereni etkilemesi gerektiğini düşünenlerde vardır. Bu görüş sahipleri, kanunda bu konuda açık bir hüküm olmadığını, Maliyenin böyle bir düzenleme yapmaya yetkisi bulunmadığını, net ücret anlaşmasının doğal gereği olarak işverenin personele vaat ettiği net ücreti ödemek dışında bir mükellefiyetinin olamayacağını, ücretle ilgili yasal yükümlülüklerde meydana gelecek artış ve azalışların, personelin işverene olan maliyetini azaltıp artırabileceğini, ifade etmektedirler. Bu görüşün sahiplerine göre daha önce uygulanmakta olan vergi iadesi, personelin fatura, fiş toplaması karşılığında Devletin verdiği bir ödül idi ve bu nedenle personele verilmekteydi. Vergi iadesi yürürlükten kaldırıldı. Bunun yerine getirilmiş olsa bile asgari geçim indirimi ücret stopajını azaltan bir unsurdur. Net ücret uygulamasında stopaj azalışı işverene yansıyan, net ücret alanının hak iddiasına konu olamayacak bir değişikliktir.

6. Eski İade Sistemi İle Geçim İndiriminin Karşılaştırılması:

Vergi iadesinin kaldırılarak yerine geçim indiriminin ihdas edilmiş olması, asgari ücret seviyesinde ücret geliri elde edenler için avantajlı olmakla birlikte, orta ve özellikle yüksek ücret geliri elde edenlerin aleyhine olmuştur. Bu ücretliler yüksek parasal kayıplar yaşayacaktır. Çünkü eski sistemde kişilerin gelir vergisi matrahları alacakları iade tutarını etkilemekte iken, yeni sistemde bunun hiçbir etkisi yoktur.

Aşağıdaki tabloda, bazı ücret seviyeleri için eski ve yeni sisteme göre ödenecek tutarlar karşılaştırılmalı olarak yer almaktadır. Geçim indirimi yıl başında geçerli asgari ücret düzeyine göre hesaplanacak olup, 2008 yılı başında geçerli olacak asgari ücret tutarı henüz belli değildir. Bu nedenle hesaplamalar için 2008 yılı başında asgari ücretin 620 YTL olacağı varsayılmıştır.

Aylık Ücret Matrahı (YTL)	Vergi iadesinin yıllık tutarı (YTL)(*)	Asgari Geçim İndiriminin Yıllık Tutarı (YTL)					
		Bekar (veya evli, eşi çalışan, çocuksuz)	Evli (Eşi çalışmayan, çocuksuz)	Evli (Eşi çalışmayan, 1 çocuklu)	Evli (Eşi çalışan, 1 çocuklu)	Evli (Eşi çalışmayan, 2 çocuklu)	Evli (Eşi çalışan, 2 çocuklu)
1.000	710	558	670	753	642	837	725
1.500	950	558	670	753	642	837	725
2.000	1.190	558	670	753	642	837	725
2.500	1.430	558	670	753	642	837	725
3.000	1.670	558	670	753	642	837	725
3.500	1.910	558	670	753	642	837	725
4.000	2.150	558	670	753	642	837	725
4.500	2.390	558	670	753	642	837	725
5.000	2.630	558	670	753	642	837	725
5.500	2.870	558	670	753	642	837	725
6.000	3.110	558	670	753	642	837	725
7.000	3.590	558	670	753	642	837	725
8.000	4.070	558	670	753	642	837	725
9.000	4.550	558	670	753	642	837	725
10.000	5.030	558	670	753	642	837	725

(*) 2007 yılı için geçerli vergi iadesi tarifesini üzerinden hesaplanmıştır. Eğer kaldırılmasaydı, yıllık gelir vergisi matrahını geçmemek üzere, ibraz edilen harcamalar için 3.800 YTL'ye kadar % 8, sonraki 3.900 YTL için % 6 ve 7.700 YTL'yi aşan kısım için % 4 iade ödenecekti.